

ІНТРОЛОКАЛЬНИЙ РІВЕНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МЕШКАНЦІВ М. ЗАПОРІЖЖЯ

У статті розкрито основні особливості прояву територіальної ідентичності інтролокального рівня мешканців м. Запоріжжя. Виявлено сприйняття привабливості району проживання та сусідніх районів. Вказано на залежність формування громадської позиції від сформованості територіальної ідентичності.

Ключові слова: Запоріжжя, географія, район, оцінка, якість.

Актуальність. Вивчення регіональної ідентичності як чинника, що дозволяє індивіду знайти свій образ та місце у глобалізованому світі набуває ключового значення для географічної науки. Ступінь інтегрованості індивіда у місцеве культурно-історичне середовище визначає силу його регіональних ідентичності та патріотизму [1].

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Збереження конкурентоспроможності її регіонів та окремих поселень є одним з найважливіших завдань регіональної політики. Підтримка та стимулювання розвитку локального та інтролокального патріотизму стали одним із ключових методів його вирішення. Інтролокальна ідентичність стимулює здатність населення до соціокультурної, громадянської, економічної активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні дослідження регіональної ідентичності проводились фрагментарно на прикладах окремих регіонів, зокрема у публікаціях **А. Агаркової, А. Алтухової, І. Кононова В. Середи, Н. Шолуха.** Загальні дослідження природи регіональної ідентичності присутні у працях **В. Карлової, Г. Коржова У. Лукач, Л. Нагорної, М. Щепанського, Т. Татаренка.** Взаємозалежність

ієрархічним рівнів територіальної ідентичності представлено в працях **О. Гнатюка** та **А. Мельничука**.

Постановка завдань та мети дослідження. Метою дослідження є встановлення відповідності між сприйняттям мешканцями міста особливостей та рівня розвитку районів міста з реально існуючою ситуацією, пошук причин різниці між перцепцією та. Завдання виявлення особливостей сприйняття районів м. Запоріжжя його мешканцями.

Основна частина. Було проведено анкетування мешканців м. Запоріжжя, в якому прийняло участь 120 респондентів, які проживають в різних районах м. Запоріжжя. При складанні анкет найповнішою мірою враховано методика М.П.Крилова [2] та досвід попередніх досліджень територіальної ідентичності студентами географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

За основними блоками виявлено, що за оцінкою усіх респондентів, найкращу транспортну доступність мають Ордженікідзовський та Жовтневий райони (центр міста), на другому місці – Комунарський, Ленінський та Шевченківський райони міста, потім – Заводський район, найгіршу транспортну доступність має Хортицький район. За рівнем розвитку соціальної інфраструктури виділяється Жовтневий район. На другому місці за рівнем забезпеченості соціальною інфраструктурою Комунарський та Ордженікідзовський райони. Трохи гірше в цьому плані забезпечений Шевченківський район. Приблизно однаковий рівень розвитку на Правому березі – в Хортицькому та Ленінському районах. Найгірше з великим відривом забезпечений соціальною структурою Заводський район. За станом навколишнього природного середовища – Хортицький район. Трохи гірший стан довкілля в Комунарському районі. Приблизно однакова ситуація склалася у Шевченківському, Ленінському та Жовтневому районах міста. Гірший показник має Ордженікідзовський район і найгірша екологічна ситуація характерна для Заводського району міста. За рівнем криміногенної ситуації найбільш благополучним та безпечним є Ордженікідзовський район міста, найбільш криміногенними – Заводський та Шевченківський райони. Найбільш безпечним районом власний район вважають мешканці Жовтневого, Комунарського та Хортицького районів (як вдома).

Найбільш криміногенним власний район проживання вважають мешканці Шевченківського району (об'єктивна реальність).

Основний блок анкети "Інтролокальний рівень ідентичності мешканців міста Запоріжжя" визначав привабливість власного району для проживання у ньому (табл. 1).

Згідно результатів анкетування, мешканці м. Запоріжжя надають перевагу районам міста з точки зору бажаного проживання у такому порядку: Хортицький (21,3), Жовтневий (23,9), Ленінський (26,2),

Вподобання мешканців міста щодо району проживання

	мЖ	мЗ	мК	мЛ	мО	мХ	мШ	Сума
Жовтневий	1,6	3,0	2,9	5,0	5,0	3,9	2,5	23,9
Заводський	5,7	5,8	6,7	6,0	7,0	5,4	7,0	43,6
Комунарський	3,5	3,2	1,9	3,0	4,0	4,0	4,6	24,2
Ленінський	4,0	3,8	4,0	1,7	6,0	3,5	3,2	26,2
Ордженікідзовський	3,5	3,8	4,4	6,5	2,0	3,5	4,3	28
Хортицький	3,8	4,2	3,9	3,0	1,0	2,2	3,2	21,3
Шевченківський	4,3	5,8	4,3	2,0	3,0	4,0	2,5	25,9
Сума	26,4	29,6	28,1	27,2	28,0	26,5	27,3	

Комунарський (24,2), Шевченківський (25,9) Ордженікідзовський (28,0), та Заводський райони (43,6).

Усі райони в цілому вище оцінюють мешканці Жовтневого та Хортицького районів міста, а найнижче – мешканці Заводського району.

Мешканці Жовтневого району найбільше бажають проживати у власному районі (1,6 з 7), на другому місці – Комунарський та Ордженікідзовський (3,5 з 7), приблизно на одному рівні оцінені Хортицький та Ленінський райони (3,8 та 4,0 з 7 відповідно), нижчі показники у Шевченківського (4,3 з 7) та з великим відривом Заводського району (5,7 з 7).

На думку жителів Заводського району найкращим районом для проживання є Жовтневий район (3,0 з 7), на другому місці – Комунарський район (3,2 з 7), трохи поступаються в цьому плані Ленінський та Ордженікідзовський райони (по 3,8 з 7), а також Хортицький район (4,2 з 7), а найменш привабливими районами є власний Заводський та Шевченківський райони (по 5,8 з 7). Цікавим є те, що мешканці Заводського району оцінюють гірше всі райони міста, ніж жителі вищезгаданого Жовтневого району, лідери їх симпатій не мають такого великого відриву як попередній Жовтневий район.

Мешканці Комунарського району найкращим для проживання вважають власний район (1,9 з 7), на другому місці – Жовтневий район (2,9 з 7), приблизно однакові показники для Хортицького та Ленінського районів (3,9 та 4,0 з 7 відповідно), поступаються попереднім Шевченківський та Ордженікідзовський райони (4,3 та 4,4 з 7 відповідно), найменше бажання виявлено щодо проживання у Заводському районі (6,7 з 7).

Для мешканців Ленінського району найкращим для проживання є власний район (1,7 з 7), трохи гіршим – Шевченківський район (2,0 з 7), на третьому місці – Хортицький та Комунарський райони (по 3,0 з 7) –

обидва спальні, але віддалені від центру міста, на передостанньому місці – Заводський район (6,0 з 7), на останньому – Ордженікідзовський (6,5 з 7).

Мешканці Ордженікідзовського району найкращим для проживання вважають Хортицький район, на другому місці – власний район, потім – Шевченківський район, Комунарський, Жовтневий, Ленінський, Заводський район.

Мешканці Хортицького району найкращим для проживання вважають власний район, на другому місці – Ордженікідзовський та Ленінський райони, далі – Жовтневий, Комунарівський та Шевченківський райони, найгірше – Заводський район.

На думку мешканців Шевченківського район місці, найкращим для проживання є Шевченківський та Жовтневий райони, на другому місці – Хортицький та Ленінський райони, далі – Ордженікідзовський район, Комунарський район, найменш привабливий – Заводський район.

Таким чином, прослідковуються такі тенденції:

1) Мешканці Жовтневого, Комунарського, Ленінського, Хортицького та Шевченківського райони найкращим місцем для проживання вважають свій власний район. Мешканці Ордженікідзовського району поставили власний район на друге місце. Мешканці Заводського району вважають свій район найгіршим для проживання.

Отже, в Жовтневому, Комунарському Ленінському, Хортицькому та Шевченківському райони переваги районів, а також укоріненість та ментальна прив'язаність мешканців перекривають певні недоліки району. Мешканці Заводського району, навпаки, знають особливості (на жаль, негативні) свого району настільки добре, що бажають його змінити;

2) Мешканці "старої" частини міста (Жовтневий, Комунарський та Шевченківський райони) схожі у своїх вподобаннях. Окрім власного району проживання, їм подобаються сусідні райони (ті, що ближчі до центру міста) та Правий берег (Ленінський та Хортицький райони, показники яких в більшості випадків співпадають);

3) Мешканці Ленінського (спального) району на другу позицію після свого ставлять Комунальний та Хортицький райони – також спальні, але гірші за транспортною доступністю (надають перевагу спальним районам). Мешканці Хортицького (спального) району на другу позицію після власного району поставили Ленінський та Ордженікідзовський райони через їх кращу транспортну доступність (стомилися від щоденної дороги через мости).

4) Мешканці Ордженікідзовського району кращим за свій район вважають Хортицький – більш затишний та екологічно чистий (готові поміняти транспортну доступність на екологію?).

Отже, райони міста можна згрупувати за вподобанням мешканців

міста таким чином: Комунарівський, Шевченківський та Жовтневий район "стара частина міста"; Ленінський та Хортицький райони "Правий берег", Ордженікідзовський район; Заводський район.

Висновок. Реалізоване дослідження та його результати можуть бути використаними для проведення досліджень територіальної ідентичності локального та інтролокального рівнів. Виявлено особливості сприйняття районів міста Запоріжжя його мешканцями, що може бути використано в управлінській діяльності.

Рецензент – кандидат географічних наук, доцент А. Л. Мельничук

Література:

1. *Мельничук, А. Л.* Особливості прояву місцевого самоусвідомлення в місті Запоріжжя: географічне дослідження [Текст] / А. Л. Мельничук, М. О. Растворова // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. Вернадського. Серія: Географія – 2011. – Т. 24 (63) № 2 Частина 3. – С. 163-166.

2. *Крылов, М. П.* Региональная идентичность европейской России [Текст] / М. П. Крылов. – М., Новый Хронограф, 2010. С. 118-123.

3. *Растворова, М. О.* Підходи до розробки та пропозиція анкети щодо визначення привабливості для життя та укоріненості жителів міста [Текст] / М. О. Растворова // Матеріали ІХ Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції молодих вчених "Шевченківська весна". – Київ, 2011. – С. 200-201.

4. *Гнатюк О. М.* Регіональна ідентичність мешканців міста Вінниці: вплив географії походження та віку [Текст] / О. М. Гнатюк // Шевченківська весна, матеріали Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – К., 2011. – Вип. ІХ. – С. 133 – 134.

Растворова М.

ИНТОЛОКАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ОБИТАТЕЛЕЙ Г. ЗАПОРОЖЬЕ

В статье раскрыты главные особенности проявления территориальной идентичности интролокального уровня жителей г. Запорожье. Выведено восприятия привлекательности района проживания и соседних районов. Указано на зависимость общественной позиции от сформированности территориальной идентичности.

Ключевые слова: Запорожье, география, район, оценка, качество.

M. Rastvorova

TERRITORIAL IDENTITY INNER LEVEL OF ZAPORIJJA INHABITANTS

There are exposed the main peculiarities of territorial identity display of Zaporijja inhabitants inner level in the article. It is revealed the perceptions of living region attractiveness and attractiveness of neighbor regions. It is pointed on public position dependence on territorial identity maturity.

Keywords: Zaporijja, geography, region, estimation, quality.

Надійшла до редакції 2 жовтня 2012 р.